נז א ב ג מיי׳ פ״ז מהל׳ מעשר הלכה ז:

נח ד מיי׳ פ״ג מהל׳ תרומות הלכה טו וע״ש וכס״מ:

נט ה מיי׳ שם הל׳ יג:

איכא בינייהו עניי כותיים} העשיר העני אין מפריש עליו וזכה הלה במה שבידו ורבנן מאי שנא למיתה דעבוד תקנתא ומאי שנא לעשירות דלא עבוד תקנתא? מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא, אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי חברך מית אשר, איתעשר לא תאשר: מת צריך ליטול רשות וכו׳: תניא רבי אומר יורשין שירשו ומי איכא יורשין דלא ירתי? אלא אמר ר׳ יוחנן שירשו קרקע ולא שירשו כספים; א״ר יונתן הניח מלא מחט, גובה מלא מחט, מלא קרדום, גובה מלא קרדום ור׳ יוחנן אמר אפילו הניח מלא מחט גובה מלא קרדום וכמעשה דקטינא דאביי: ת״ר ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו, כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו מאי קאמר אמר אביי ה״ק ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי והילך דמיו, אין חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר, כור מעשר יש לך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר? אלא אמר רב משרשיא בריה דרב אידי הכי קאמר ישראל שאמר לבן לוי מעשר לאביך בידי הילך דמיו אין חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר לאביך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף? אלא אמר רב אשי ה״ק בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא: מעשר לך בידי או מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קיץ לא הוה מתקן ליה בעל הבית כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקיץ תקוני תקניה בעל הבית וכי יש לו רשות לבעה״ב לתרום תרומת מעשר? אין אבא אלעזר בן גמלא היא דתניא אבא אלעזר בן גמלא אומר ונחשב לכם תרומתכם

בשתי

עניי כותיים · שאם אין עניי ישראל בעיר ויש עניי כותיים מפריש לגורכם ויעכבם לעצמו שאף הם זוכים בהן דכותיים גרי אמת הם ולתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפריש בכל מקום שהם: **וזכה הלה במה שבידו** · הלוה הזה אינו חייב (לפרוש) משלו שהרי הלוהו ע״מ שלא ליפרע הימנו: **דעבוד תקנתא** · דקאמר מפריש עליו בחזקת עניי ישראל ובהעשיר קתני אין מפרישין עליו: **לא שכיחא** · הלכך לא חשו לה: **אשר** · האמן והחזק הדבר לשון שריר וקיים: **לא תאשר** · לא תאמן: **שירשו קרקע** · שעליהם מוטל המצוה לפרוע חובת אביהן: **מלא מחט** · כלומר הניח קרקע מועט אין זה מפריש בחזקת יורשין אלא כשיעור דמי הקרקע: **מלא קרדום** · כלומר קרקע הרבה: **אפי׳ הניח מלא מחט גובה מלא קרדום** · כלומר כל חובו לפי שהוא יכול לטרוף ולחזור ולטרוף כל שעה שיפדוהו ממנו: **כי הכוא מעשה דקטינא דאביי** · כמו שהיה כשוי בכתובות (דף נא:) דההוא דהוו מסקי ביה מאה זוזי ושכיב ושביק קטינא שוי חמשים אתא בעל חוב טרפוה אתו יתמי יהבי ליה חמשין וסלקוהו הדר אתא טרפה כו׳: **ישראל שאמר ללוי** · כולה מפרש ואזיל לה: **מעשר יש לך בידי** · שהפרשתי מתבואתי לצורכך: **והילך דמיו** · ומכרהו לי ונטל זה את דמיו: **אין חושש** · ישראל זה שמא לאחר שמכרו לוי, עשאו לוי זה תרומת מעשר על מעשר אחר שהיה לו בביתו דכיון דלא ידע כמה יש לו בידו לא עביד ליה תרומת מעשר אבל אמר כור מעשר יש לך בידי ונתן לו הדמים אסור ישראל זה לאכול הימנו ואפי׳ הפריש תרומת מעשר לכהן לפי חשבונו חיישינן שמא לאחר שקיבל הדמים עשאו לקונן תרומת מעשר על השעה כוריקשים לו בביתו מעשר הטבול לתרומת מעשר דכיון דלא מצי יכול לחזור הלוי ואע״פ שהוא ברשותו של ישראל לא קנו לו מטלטלין, דאימת קנייה האי לוי דלקנייה לישראל בקבלת מעות הלכך חזר בו ועשאהו תרומת מעשר חל עליו השם: **מעשר לאביך בידי** · בחיי אביך הודעתיו שהיה לו מעשר בידי: **מוקף** · סמוך כמו אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף נג:) אסור לחבר לומר תבואה שיש לי במקוספלוני תהא תרומה על זו שמא אותה שעה איגה בעין ואם עשה עשוי: **כך אמר לי אבא** · לפני מותו מעשר לך בידי: **חושש** · הלוי הזה: **לתרומת מעשר** · הראויה ליטל הימנו ואע״פ שחזקה על חבר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן כל פירות טבלים שבידו הכא איכא למיחש דכיון שלא הזכיר בצוואתו סכום מדה שמא לא היה יודע כמה יש: **אין חוששין** · שמוחזק ישראל זה שתיקנו קודם שמת ואע״פ שאין מוטל עליו: **לתרום תרומת מעשר** · הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוה ליה תורם שלא מודעת

בשתי

איכא בינייהו עניי כותיים · אומר ר״י דלא תקינו אלא בחזקת עניי העיר ולא כמו שפירש הקונטרס דלתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל מפריש בכל מקום שהם׳ דא״כ לא נפקא מינה מידי מאי בינייהו: **תניא** רבי אומר יורשין שירשו · מפריש עליהם אבל לא ירשו לא מפריש עליהן ואסיפא קאי ״ואם הלוה בפני ב״ד אין צריך ליטול רשות מן היורשים״ אבל ארישא דקתני ״מת צריך ליטול רשות מן היורשים״ לא מצי קאי דכ״ש אם לא ירשו שצריך ליטול רשות יותר שאין עליהן מוטל לפרוע חוב אביהן:

וכמעשה דקטינא דאביי ואע״ג דאמר התם במי שהיה נשוי (כתובות דף נא:) דאי אמרו ליה הני חמשין דמי קטינא סלוקי סלקוהו, הכא תקנתא דרבנן היא:

הילך דמיו חוששין שמא עשאו כו׳ · פירש בקונט׳ לאחר שקיבל המעות עשאו תרומת מעשר וקשה לר״י דלאחר שמכרו איך יכול לעשותו הא לא מיחסר משיכה שהרי ברשות ישראל קאי אלא י״ל דשמא עשאו קודם קבלת הדמים קאמר ופריך אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר פירוש ומשוו ליה כבר תרומת מעשר מעיקרא:

מעשר לאביך בידי הילך דמיו · תימה אמאי נקט השתא הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל שעשאו אביו תרומת מעשר והא אדרבה חזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו כדאמרי׳ (פסחים דף ט.) בחבר שמת והניח מגורה מליאה פירות וי״ל בדוחק דקסבר דמסתמא אביו אמר לו אם הוא מתוקן או איגו מתוקן ואם לא נטל דמיו רמי אנפשיה לצורך עצמו ומדכר שאמר לו אביו ואם לא מדכר חשבינן ליה בחזקת מתוקן אבל כשנוטל דמיו לצורך אחרים לא רמי אנפשיה ומדכר:

וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף · תימה דהנן במסכת ביכורים (פ״ב מ״ה) תרומת מעשר שוה לביכורים בשני דרכים ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף ואמר נמי בירושלמי בפ׳ ב׳ דתרומות דכל התורה כולה למידה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר שמלמדה ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) ממנו מן המוקף ומוקמי׳ ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר ובפ׳ הזהב (ב״מ דף מט.) אמרינן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר והכא פריך אתרומת מעשר וכי נחשדו כו׳ וי״ל מדרבנן אף תרומת מעשר בעי מוקף והא דקאמר רשאי בן לוי היינו בשבהות ויו״ט דשרי כדאמרי׳ בהאשה רבה (יבמות דף נג.) וקשה דבפ׳ המפקיד (ב״מ דף נח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן ומפרש רב נחמן בר יצחק בגמרא דחיישינן שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר ואמאי וכי נחשדו לתרום שלא מן המוקף ואומר ר״ת דגבי פקדון חיישינן טפי ובחששא מועטת תולין הדבר להחמיר שלא ליגע בו וחיישינן שמא בשבתות ויו״ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף נג.) אבל בשאר מקומות לא חיישינן דלא שכיחא שיהא לו פירות בביתו ולא יהא לו די לשבת אם לא יעשרו ממקום אחר וי״מ דדוקא חברים לא נחשדו לתרום שלא מן המוקף דהכא איירי בבן לוי שניתן לו מעשר ואין נותנין אלא לחבר כדאיתא בהזרוע (חולין דף קל:) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אבל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינן בקיאין בהלכות מוקף וא״ת ההיא דביכורים דנטילתה שלא מן המוקף היכי מצי למימר דמדאורייתא איירי הא קתני וצריכה שיעור כתרומה ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטה אחת פוטרת את הכרי וי״ל דאין לה שיעור למטה אבל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן ראשית ששיריה ניכרים וכי האי גוונא איכא ברים מסכת פאה (פ״א מ״א) גבי אלו דברים שאין להם שיעור:

לתרום שלא מן המוקף · פי׳ בקונטרס דשמא באותה שעה איגה בעין ואין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא בעי מוקף וא״כ אפילו שתיקן לפניו ובתרומת מעשר נמי דלא בעינן מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שתיקן לפניו כמו בתרומה גדולה וגבי חלה נמי הכן מוקף אפילו שתיקן לפניו: **כיון** דלא קייץ כו׳ · וא״ת והא מוקי לה כאבא אלעזר בן גמלא דאמר ניטלת מאומד וא״כ כי לא קייץ נמי ליחוש דלמא תקוניה תקניה בעה״ב מאומד וי״ל דאינו תורם מאומד דבר שאינו שלו שאינו רוצה להפסיד לא ללוי ולא לכהן: **אין** אבא אלעזר בן גמלא היא · וא״ת נהי שיש לו רשות לתרום שמא לא חשש לתרום מעשר שעתיד ליתן ללוי והילך נתיר מספק וי״ל דכיון שהרשות בידו ושהה זמן גדול בביתו ומלוה עליה רמיא כיאמא דמילתא דתקוניה תקניה:

כשם

תוספות רי״ד

העשיר העני אין מפרישין עליו וזכה הלה במה שבידו: מ״ם דלמיתה עבוד רבנן תקנתא ומ״ם דלעשירות לא עבוד תקנתא: מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מית חברך אשר איעתר לא אשר:

[נ״ל לפרוע]

[לקמן סה. כתובות פג:]

[תוספתא רפ״ג]

[יומא ו. וש״נ]

[עירובין לב: וש״נ]

במיי׳ פ״ג מהלכות תרומות משמע דלא גרס בזה מעשר לאביך כו׳

ביצה יג: ע״ש בכורות נח: ע״ש מנחות נה:

הגהות הב״ח

תורה אור

במדבר יח